

Tampereen kaupungin tilinpäätösanalyysi 2005

Versio : 8.9.2006

B&MANs

Sisältö

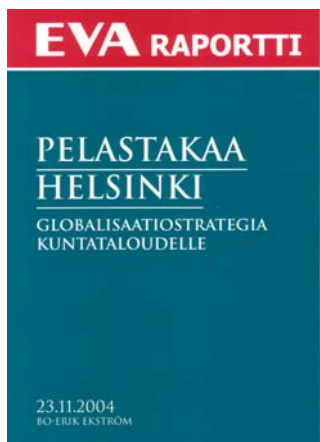
- **Tausta ja tavoitteet**
- **Toimintaympäristön muutokset**
- **Tampereen kaupunki 2001-2004**
- **Tampereen kaupunkikonserni - yhteenveto**

Kuntien tilipäätösanalyysit

- *Kuntien tilipäätösanalyysien* tavoite on rakentaa kaupunkien taloudellisen tilan seurannalle uutta välinettä jo aiemmin lanseerattujen *Kuntakonsernianalyysien* oheen.

Seurannan kehittäminen helpottaa kuntien toiminnan ymmärtämistä sekä lisää sen läpinäkyvyyttä. Kuntatalouden tarkempi analysointi edesauttaa myös siitä käytävän keskustelun tason ja kiinnostuksen kohenemistä. Analyysit on tehty yritystaloudellisesta näkökulmasta, mutta malli on kuitenkin räätälöity kuntataloudelle soveltaen olemassa olevia yritysanalyysityökaluja.

- Kuntakeskustelu on käynnistänyt lukuisia hankkeita. Näistä useimmat ovat julkisten tahojen omia strategisia tai poliittisia hankkeita. Yksityisen sektorin ja elinkeinoelämän osallistuminen keskusteluun on ollut vähäisempää. Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVAn vuonna 2003 käynnistämä *Kaupunkitalous – hanke* pyrki kuitenkin olemaan keskustelunavaus, jonka yhtenä kantavana ajatuksena oli, että kuntataloudesta käytävää keskustelua tulisi pyrkiä laajentamaan ja siirtämään uusille raiteille. Hankkeen *Pelastakaa Helsinki* – raportissa todettiin muun muassa, että kuntien talous tarvitsee riippumattoman analytikkotahon, joka seuraisi kuntien taloudellista kehitystä aiempaa tarkoituksenmukaisimmilla, tarkemmilla ja vertailukelpoisimmilla mittareilla. Raportissa todettiin myös, että median tulisi seurata ainakin suurimpien kaupunkien taloutta aiempaa laajemmin.
- Nämä *Kuntien tilipäätösanalyysit* yrittävät omalta osaltaan vastata tähän haasteeseen. Kutsumme kuntien asukkaita *asukasomistajiksi* soveltaen kuluttajaosuuskuntien asiakasomistaja-käsitettä, sillä kunnallisella toiminnalla on monia yhtäläisyyksiä juuri kuluttajaosuuskuntien kanssa. Kuntatalouden tarkasteleminen omistajan näkökulmasta avaa myös uusia vaihtoehtoja kuntien ongelmien ratkaisemiseksi muun muassa kehittämällä ja jalostamalla kuntakonsernien laajoja omaisuusmassoja.
- Verkkosivuille www.asukasomistajat.fi lisätään tilinpäätösanalyysien *suppeat* versiot suurimmista kuntakonserneista sitä mukaa kun ne valmistuvat.

4 KUNTATALOUDEN RAPORTTOINTI ON REMONTOITAVA

Ennen kuin alamme tätä, meidän tulee perehtyä hieman tarkemmin siihen, miten ja millä tasolla voimme vahvoa kuntien toimintaa ja ehkä siitä kautta löytää uusia rahoituslähteitä voidaksemme vastata haasteisiin.

TASETTA EI SAA UNOHTAA

Kunnallinen toiminta näyttää taloudellisesta näkökulmasta kovin tulos- ja kasvavirtakeskeiseltä, ja tasekalvelma unohtuu usein kovin helposti. Riippumatta siitä, onko taloudellinen toiminta yksityisesti tai julkisessa omistuksessa, sen voi jakaa kahteen osatekijään:

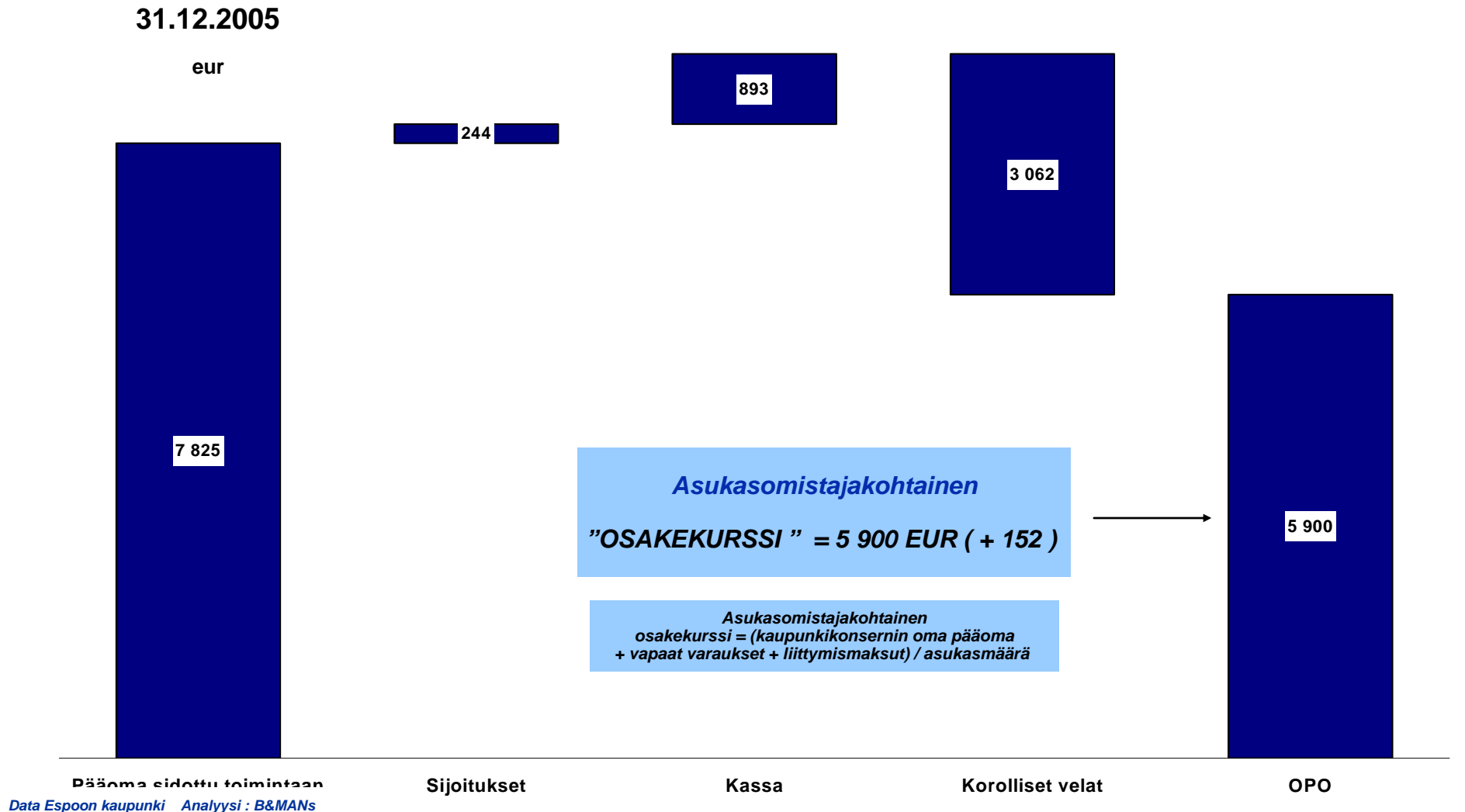
- operatiiviseen liiketoimintaan tarvittaviin resursseihin, joihin luetaan ennen kaikkea henkilökunta, materiaalit ja erilaiset koneet ja laitteet,
- kiinteisiin rakennuksiin eli toiminnan harjoittamiseen käytettävien kiinteistöihin ja ma-alueisiin.

Kiinteistöihin, koneisiin ja laitteisiin tehdyt investoinnit, joiden elinikä ylittää vuoden, raportoidaan tasekalvelmassa ns. aktiivisella puolella kohdassa aineelliset hyödykkeet ja niitä vähennetään vuosittaisella kuluosuudella, joka kulkee nimellä poistot.

Taseen seuraamisella on keskeinen merkitys kuntien taloudellisen tilan ymmärtämiselle. Kun tutkimme tehtyjä investointeja pidemmältä ajalta, saamme hyvän kuvan toiminnasta, sillä ne heijastavat melko hyvin yksittäisen toiminnan painotuksia ja valintoja. Laivaa on helpompi ohjata, jos tuntee sen rakenteen ja uppouman. Jos tase unohtuu ja kasvavirtakulttuuri hallitsee, kunta myös investoi helposti liikaa verovaroin. Ajatellaan, että "eihän se mitään maksa, kun se on meidän". Tällöin kunnan budjetiraami kiristyy vuosi vuodelta poistojen kasvattamien nettokustannuksien automaattisella lailla.

www.eva.fi

Tampereen *asukasomistajan* nettovarallisuus oli vuoden 2005 lopussa 5 900 eur - 152 eur suurempi kuin vuonna 2004

Sisältö

- Tausta ja tavoitteet
- **Toimintaympäristön muutokset 2005**
- Tampereen kaupunki 2001-2005
- Tampereen kaupunkikonserni - yhteenveto

Toimintaympäristön muutokset 2005 – *Yhteenveto Tampere*

- **Väestö:** Tampereen väkiluku oli vuoden 2005 lopussa 204 337, jossa on kasvua 1 405 asukasta (+ 0,7 %). Väestön kasvu hidastui edellisestä vuodesta vajaalla 600:lla ja oli suurista kaupungeista viidenneksi nopeinta. Viiden viimeisen vuoden aikana väestömäärä on lisääntynyt keskimäärin noin 1 800 asukkaalla vuodessa.
 - **Työvoima ja työllisyys:** Tampereen työttömyysaste oli vuonna 2005 keskimäärin 12,6 %, mikä on 2,0 % yksikköä koko maan tasoa korkeampi . Työttömien määrä on edelleen korkea eli 13 078 henkilöä vaikka määrä laski Tampereella edelliseen vuoteen verrattuna 924:llä. Myös työttömyyden rakenteellinen kehitys oli myönteistä: nuorten alle 25vuotiaiden työttömien määrä laski 15,3 % ja pitkäaikaistyöttömien määrä 4,5 % edellisvuoden keskiarvoon verrattuna
- Yritystoiminta ja työpaikat :** Työpaikkojen määrä lisääntyi Tampereella suurista kaupungeista eniten vuonna 2004. Vuoden 2004 lopussa työpaikkoja oli ennakkotiedon mukaan 109 960, jossa on kasvua edellisestä vuodesta 3 230 työpaikkaa. Eniten lisääntyivät terveydenhuoltopalvelujen työpaikat.
- **Asuminen :** Tampereelle valmistui viime vuonna 1 489 asuntoa, mikä on 25 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2004. Vähenemisen syynä oli asuntotuotantoon myönnettyjen lupamäärien notkahdus. Rakentaminen on kuitenkin vilkastunut , sillä rakennuslupia on myönnetty kuluneena vuonna runsaasti ja rakennustyöt ovat myös käynnistyneet. Matala korkotaso ja kysynnän kasvu nostivat asuntojen hintoja Tampereella 10,5 % eli keskimäärin 170 euroa/m² edellisvuoteen verrattuna.

Tampere on toimintaympäristönsä suhteen monessa mielessä samassa tilanteessa kuin Helsinki ja Turku; väestö on ikääntymässä vauhdilla, väestön rakenne ja koulutusaste ovat sosioekonomisesti epäedulliset, lapsiperheet muuttavat lähikuntiin. Mutta verrattuna Helsinkiin ja Turkuun, alle 6-vuotiaiden ja opiskelijoiden määrä lisääntyy, ja asukasluku on nousussa. Tampereen kaupunki on tullut tilanteeseen, jossa sen on löydettävä uusia, omanlaisiaan ratkaisuja haasteiden ja riskien minimoimiseksi.

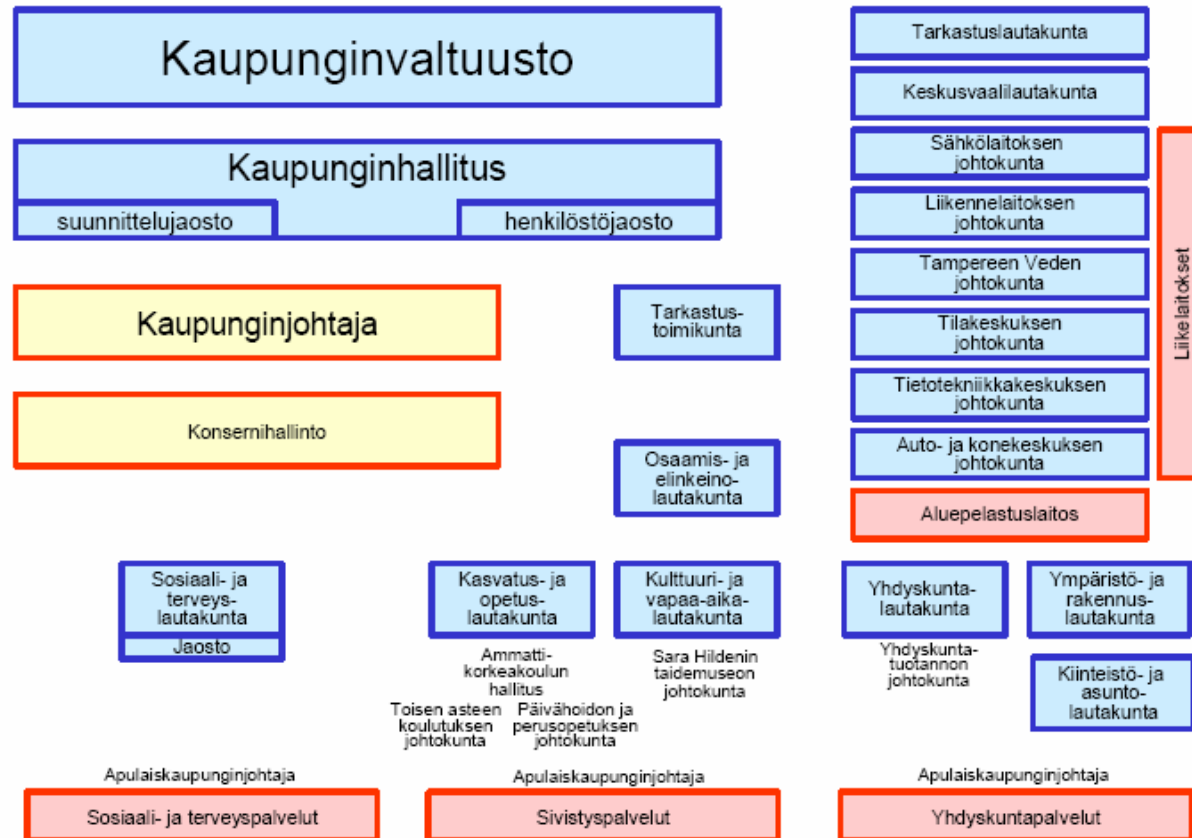
” Tampereen kaupunginvaltuusto teki suomalaista kunnallispoliittista historiaa toukokuussa 2005, jolloin valtuusto päätti uudesta toimintamallista. Kaupungin johtoon valitaan vuodesta 2007 alkaen pormestari ja neljä apulaispormestaria ja kaupunki siirtyy kaikissa toiminnoissaan tilaaja–tuottajamalliin. Samassa yhteydessä uudistetaan lautakuntarakenteen kokonaisuudessaan prosessiajatteluun perustuen ja hyvinvointipalveluihin valmistellaan uusi toimintamalli.” sanoo Tampereen kaupungin johtaja vuoden 2005 tilinpäätöksessä. **Ovatko suunnitellut muutokset riittävä askel ?**

Sisältö

- Tausta ja tavoitteet
- Toimintaympäristön muutokset
- Tampereen kaupunki 2001-2005
- Tampereen kaupunkikonserni - yhteenveto

Tampereen kaupungin organisaatio 1.1.2005 alkaen - *nettiversiona*

Data : Tampereen kaupunki Analyysi : B&MANs

Vaikea saada selville kuka raportoi kenelle!

Kokonaistuloja vuonna 2005 kertyi 89 meur enemmän kuin vuotta aiemmin – *syynä sekä verotulojen (+ 43 meur) että satunnaisten tuottojen (+59 meur) kasvu*

Tampereen Kaupungin Tuloslaskelma

Data : Tampereen kaupunki Analyysi : B&MANs

keur	2005		2004		2003		2002		2001		ERO 2005/2004
<i>Myyntituotot</i>	248 709	19,9%	252 257	21,7%	239 511	21,8%	211 176	19,5%	209 268	20,1%	-3 548
<i>Maksutuotot</i>	49 623	4,0%	48 515	4,2%	44 980	4,1%	47 312	4,4%	45 596	4,4%	1 108
<i>Tuet ja avustukset</i>	22 680	1,8%	22 478	1,9%	19 402	1,8%	17 370	1,6%	15 078	1,5%	202
<i>Vuokratuotot</i>	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0
<i>Muut tuotot</i>	52 057	4,2%	44 963	3,9%	45 161	4,1%	36 879	3,4%	38 191	3,7%	7 094
Toimintatuotot	373 069	29,8%	368 213	31,7%	349 054	31,8%	312 737	29,0%	308 133	29,7%	4 856
Valmistus omaan käyttöön	72 943	5,8%	90 677	7,8%	92 923	8,5%	83 823	7,8%	86 508	8,3%	-17 734
<i>Verotulot</i>	590 661	47,2%	562 642	48,4%	536 558	48,8%	569 263	52,7%	569 747	54,9%	28 019
<i>Valtionosuudet</i>	156 070	12,5%	140 783	12,1%	120 427	11,0%	111 585	10,3%	107 135	10,3%	15 287
<i>ALV:n takaisinperintä</i>	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	-32 922	-3,2%	0
Verot ja valtionosuudet	746 731	59,7%	703 425	60,5%	656 985	59,8%	680 848	63,0%	643 960	62,0%	43 306
<i>Satunnaiset tuotot</i>	58 781	4,7%	64	0,0%	0	0,0%	2 809	0,3%	0	0,0%	58 717
<i>Satunnaiset kulut</i>	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0
Myyntivoitot/tappiot	58 781	4,7%	64	0,0%	0	0,0%	2 809	0,3%	0	0,0%	58 717
" Liikevaihto "	1 251 524	100,0%	1 162 379	100,0%	1 098 962	100,0%	1 080 217	100,0%	1 038 601	100,0%	89 145

Valmistus omaan käyttöön on aktivoituja kuluja = investointeja. Kirjauskäytäntö tarkoittaa että toimintamenoista on siirretty taseeseen vastaava summa

Sekä kaupungin tulo- että kiinteistöverokertymä sekä osuus yhteisöverosta ovat nousseet – *yhteensä 28 meur edestä vuonna 2005*

	2005		2004		2003		2002		2005-2004 ERO
Kunnan tulovero	499 600	84,6 %	483 400	85,9 %	462 500	86,2 %	473 897	83,2 %	16 200
Osuus yhteisöveron tuotoista	64 700	11,0 %	54 300	9,6 %	49 200	4,6 %	70 694	12,4 %	10 400
Kiinteistövero	26 200	4,4 %	24 800	4,4 %	24 700	0,0 %	24 489	4,3 %	1 400
Koiravero	200	0,0 %	200	0,0 %	200	0,0 %	200	0,0 %	0
Verot Yhteensä	590 700	100,0 %	562 700	100,0 %	536 600	100,0 %	569 280	100,0 %	28 000

Kun kaupungin veroäyri oli vuonna 2005 18 % niin 1veroäyri (%) tuo Tampereen kaupungin kassaan 27 756 keur

Tulojen kehitys 2005 – *Yhteenveto Tampere*

- **Toimintatuotot**: Kertymä vuoden aikana 373 meur, 5 meur enemmän kuin vuonna 2004. Viidessä vuodessa toimintatuotot ovat kasvaneet 5 % vuosivauhdilla – yhteensä 65 meur:lla. Kasvuvauhti on puolet esim. Ouluun verrattuna, jossa vastaava luku oli lähes 12 %. Suurin syy kasvuun Oulussa löytyy energiatoiminnasta - aivan kuten muissa suurkaupungeissa, joissa energiatoiminta on kaupungin sisäinen liikelaitos. Tampere pyörittää myös energiatoimintansa liikelaitoksena, mutta sillä on tytäryhtiö (Tammerkosen Energia) joka myös harjoittaa energian myyntiä, jolloin kokonaisvaikutus näkyy ainoastaan konsernitasolla.
- **Satunnaiset erät** : Tilinpäätöksen mukaan sähköverkkotoiminnan yhtiöittämisen yhteydessä kirjattu satunnainen myyntivoitto 58,8 meur.
- **Valmistus omaan käyttöön**: Kuluja on aktivoitu 73 meur edestä (aktivoitujen kulut viedään tilinpäätöksessä käyttöomaisuuteen, eli ne ovat investointeja). Summa on pysynyt samassa suuruusluokassa viimeiset viisi vuotta, ja tänä vuonna laskenut 17 meur. Espoon kaupunki eroaa muista kaupungeista, koska se ei kirjaa investointeja tuloslaskelman kautta, vaan suoraan taseeseen.
- **Verotulot** : Kokonaisuudessaan verotuloja kertyi 591 meur vuonna 2005, 28,0 meur (+ 5,0 %) enemmän kuin vuonna 2004. Tuloluokkia on kolme :
 1. **Kunnallisvero** (18 %) kertymä oli 500 meur ja se kasvoi 16,2 meur (+ 3,4 %) , 1 veroäyri toi kaupungin kassaan 27,8 meur. Vuonna 2004 19 % veroäyri olisi tuonut euroissa vastaavan kertymän. Kun veroäyri pysyi samana, ovat Tamperelaisten kunnallisverotuksessa verotettavat tulot siis kasvaneet juuri 5 %.
 2. **Osuus yhteisöverot tuotosta** oli 64,7 meur. Kasvua kertyi 10,4 meur (peräti +19,2 %) vuodesta 2004. Yksi syy kasvuun oli yhteisöverouudistus, mutta summa kuvaa myös sitä, miten Tampereella toimivien yritysten tulokset kehittyvät. (Valtio kerää yhteisöverot ja jakaa osuuden - noin 22,5 % tästä summasta - kunnille suhteessa yritysten työntekijämääriin niissä).
 3. **Kiinteistövero** kertyi 26,2 meur, ja kertymä oli 21,4 meur suurempi kuin vuonna 2004. Kiinteistöverokertymä kasvaa vain 2,3 % vuosivauhtia (2001-2005), eli hitaasti verrattuna Espooseen (+ 12 %) mutta Oulun tasoa(2,4 %). Tästä voi tietysti päätellä, että Espoossa rakennetaan riipeästi suhteessa Tampereeseen.

Valtionosuuden nettosummat kasvavat Tampereella väestön ikääntyessä (sosiaali- ja terveydenhuoltomenot) – *verot ja valtionosuudet kasvoivat vuonna 2005 yli 6 %:lla eli 43,3 meur*

Verotulot (kEUR)	2004 Tampere	2005 Tampere	Muutos 2004-2005
Kunnan tulovero	483 400	499 600	16 200
Osuus yhteisöveron tuotoista	54 300	64 700	10 400
Kiinteistövero	24 800	26 200	1 400
Koiravero	200	200	0
Kunnalta Yhteensä	562 700	590 700	28 000
Yleinen	6 428	6 371	-57
Sosiaali- ja terveydenhuolto	117 301	130 922	13 621
Opetus- ja kulttuuritoimi	53 224	55 082	1 858
Valtionosuudet brutto	176 953	192 375	15 422
Verotulojen tasaus	-36 170	-36 305	-135
Valtionosuudet netto	140 783	156 070	15 287
Kunnan verotulot + valtion osuudet	703 483	746 770	43 287
			6,15 %

Veroäyri Tampereella olisi peräti 23,5 % ilman valtionosuuksia

Tulojen kehitys 2005 – *Yhteenveto Tampere*

- **Valtionosuudet:** Kaupungin valtionosuudet ovat peräti 156 meur, 15 meur *suuremmat* kuin vuotta aiemmin. Suomessa valtio ja kunnat ovat yhteisvastuussa koko maan peruspalveluiden rahoituksesta. Kunnat järjestävät palvelut ja valtio jakaa sangen monimutkaisen kalkyylin kautta *osuuksia* kunnille. Valtionosuuslaskelmaan kuuluu neljä erää :
 1. *Yleinen osuus* : noin 20 eur/asukas. Tampere sai 6,4 meur vuonna 2005 ja summa on pysynyt samana viimeiset 4 vuotta.
 2. *Sosiaali- ja terveydenhuolto*, jossa valtionosuus on 33% koko maan 11 682 mrd kokonaissummasta. Valtionosuudet (3 855 meur) jaetaan kuntien kesken, osin niiden ikäjakauman perusteella. Tampereen kaupungin osuus oli vuonna 2005 131,0 meur ja hoitotakuusta ja ikärakenteesta johtuen kasvussa. Vuoden 2004 osuus oli 117,3 meur. Summa on neljässä vuodessa noussut 41 meur:lla ja kasvaa 13,3 % vuosivauhtia.
 3. *Opetus- ja kulttuuri*, jossa valtion osuus on 57 % koko maan menoista. Summa oli vuonna 2005 55,1 meur ja on kasvanut ainoastaan 6,5 meur:lla neljässä vuodessa.
 4. Yllämainittuja *valtionosuuksia tasataan* lopulta summalla joka on riippuvainen kunnan verotuloista/asukas. Laskentalogiikka lähtee kaikkien kuntien keskimääräisistä verotuloista asukasta kohden. Jokaiselle kunnalle taataan tämä keskimääräinen minimitulotaso. Ne kunnat jotka ovat tämän tason yläpuolella maksavat *tasausveroa*. Tasauksen määrä on 40% minimitaso ja kunnan asukaskohtaisten verotulojen erotuksesta kerrottuna asukasmäärällä. Tampereella vuonna 2005 tasaussumma oli vain 36,3 meur, summa on pysynyt suhteellisen vakaana viimeiset 4 v. Kun valtionosuudet bruttomääräisenä nousivat (vuonna 2005 + 15,4 meur) ja tasaussumma pysyi samana, oli Tampereella 15,2 meur edellisvuotta enemmän varoja käytettävänä vuonna 2005 (= ½ veroäyriä).

Valtionosuudet näkyvät tilinpäätöksessä **nettona** eli tasauksen jälkeen. Bruttosumma oli vuonna 2005 192,4 meur, ja tasauksen jälkeen siis 156 meur. Espoossa vastaava luku oli vuonna 2005 negatiivinen , eli Tampereen kaupunki on kovin riippuvainen valtionosuuksista (vastaa yli 5,5 veroäyriä)

Kun kaupunkiin kertyi 89 meur enemmän tuloja samalla kun toimintamenot ja poistot kasvoivat alle 40 meur – *kaupungin liikevoitto oli 50 meur suurempi kuin vuonna 2004*

Tampereen Kaupungin Tuloslaskelma

keur	2005		2004		2003		2002		2001		ERO
" Liikevaihto "	1 251 524	100,0 %	1 162 379	100,0 %	1 098 962	100,0 %	1 080 217	100,0 %	1 038 601	100,0 %	89 145
<i>Palkat ja palkkiot</i>	415 274	33,2 %	397 891	34,2 %	376 194	34,2 %	355 759	32,9 %			
<i>Eläkekulut</i>	101 990	8,1 %	93 049	8,0 %	93 084	8,5 %	81 411	7,5 %			
<i>Muut hlö sivukulut</i>	31 451	2,5 %	28 690	2,5 %	26 435	2,4 %	28 071	2,6 %			
Henkilöstökulut yhteensä	548 715	43,8 %	519 630	44,7 %	495 713	45,1 %	465 241	43,1 %	439 831	42,3 %	29 085
Palvelujen ostot	324 616	25,9 %	323 336	27,8 %	300 437	27,3 %	268 245	24,8 %	253 861	24,4 %	1 280
Aineet,tarvikkeet ja tavarat	142 903	11,4 %	133 889	11,5 %	134 269	12,2 %	127 859	11,8 %	149 876	14,4 %	9 014
Avustukset	82 266	6,6 %	80 069	6,9 %	79 243	7,2 %	77 201	7,1 %	75 398	7,3 %	2 197
Vuokratulot	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
Muut toimintakulut	17 897	1,4 %	19 367	1,7 %	15 564	1,4 %	14 211	1,3 %	15 568	1,5 %	-1 470
Toimintamenot	1 116 397	89,2 %	1 076 291	92,6 %	1 025 226	93,3 %	952 757	88,2 %	934 534	90,0 %	40 106
Toimintakate	135 127	10,8 %	86 088	7,4 %	73 736	6,7 %	127 460	11,8 %	104 067	10,0 %	49 039
Poistot	80 498	6,4 %	82 326	7,1 %	79 852	7,3 %	75 126	7,0 %	67 781	6,5 %	-1 828
Liikevoitto	54 629	4,4 %	3 762	0,3 %	-6 116	-0,6 %	52 334	4,8 %	36 286	3,5 %	50 867

16 % veroäyrillä olisi päästy vuoden 2004 liikevoittoon – kerättiinkö Tampereella vuonna 2005 liian paljon kunnallisveroa ?

Menojen kehitys 2005 – *Yhteenveto Tampere*

- **Henkilöstökulut**: 548,7 meur ja kasvoivat 29,0 meur (+5,6%). Kunnallisverokertymästä kuluu peräti 109,8 % henkilöstökulujen maksamiseen. (Oulussa 96,6 % ja Espoossa ainoastaan 57,7 %). Vuodesta 2001 on vuotuinen kasvuvauhti ollut 5,7 % , eli vuoden 2005 tasoa. Eläkekulut kasvavat kuitenkin 7,8 % vuosivauhtia (2001-2005) Henkilöstön lukumäärä oli 16 256 ja se oli vähentynyt 178 henkilöllä. Espoon kaupungin henkilöstön määrä vuonna 2005 oli 13 253 ja pysynyt viiden vuoden aikana melkein saman suuruisena, vaikka kaupungin asukasluku on Tamperetta yli 30 000 asukasta suurempi Henkilöstömäärän ja kulujen kehityksen suhteellinen osuus kaupungin toimintamenoista on toisaalta myös riippuvainen siitä missä rakenteessa (osakeyhtiö, kuntayhtymä ym.) kulut syntyvät, toisaalta siitä, miten paljon kaupunki ostaa tai tuottaa itse palveluja.
- **Palveluiden ostot**: 324,6 meur ja kasvua ei ole juurikaan ollut. Suurin yksittäinen erä on erikoissairaanhoidon palveluiden ostot Pirkanmaan SHP:ilta. Summaa ei raportoida tilinpäätöksessä mutta se oli Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2004 114,8 meur ja vuoden 2005 talousarviossa 117,3 meur. Myöskään tytäryhtiöiltä tehtyjä ostoja ei raportoida erikseen. Siitä, miten laajasti tilaaja-tuottajamallia käytetään kaupunkikonsernin ulkopuolella ei siis ole tarkkaa tietoa.
- **Aineet & tarvikkeet** : 142,9 meur, kasvua 9 meur (+ 6,7 %). Tästä summasta liikelaitosten osuus oli 104,2 meur, ja siinä Sähkölaitoksen osuus 77,9 meur .
- **Avustukset** : 82,3 meur, kasvua 2,2 meur . Summaa ei ole pilkottu tilinpäätöksessä erikseen.
- **Muut toimintakulut** : 17,9 meur, 1,5 meur vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Kaupunki ei erittele vuokratulujaan erikseen vaan ne sisältyvät muihin toimintakuluihin. Suurin osa vuokrasta on sisäisiä ja eliminoidaan kaupungin tuloslaskelmassa. Sisäisiä ostoja/myyntejä oli vuonna 2005 peräti 271 meur, suurin yksittäinen erä muodostui juuri sisäisistä vuokrasta joita velottaa liikelaitos Tilakeskus
- **Poistot** : 80,5 meur, 1,8 meur pienemmät kuin vuonna 2004, joka luultavasti johtuu siitä, että kaupunki on yhtiöittänyt esim. Sähköverkkotoimintansa, joka on luonteeltaan pääomavaltainen. Viiden vuoden vuotuinen kasvuvauhti on kaupunkitasolla jäänyt alle 5 %, mutta kun kunnat eivät tee konsernituloslaskelmia, on poistojen kokonaismäärän laskeminen haasteellista.

Tampereen kaupungin kokonaiskustannusmassa oli vuonna 2005 = 1 197 meur, ja kun palveluja ostettiin 200 meur:lla ulkoa (ostot omista kuntayhtymistä pois lukien), tuottaa kaupunki 83,2% palveluista itse

Rahoitustoiminnan tulos oli 9,8 meur. Kun kaupunki teki 54,6 meur liikevoittoa, oli nettotulos 64,4 meur – *lähes 60 meur parempi kuin 2004*

Tampereen Kaupungin Tuloslaskelma

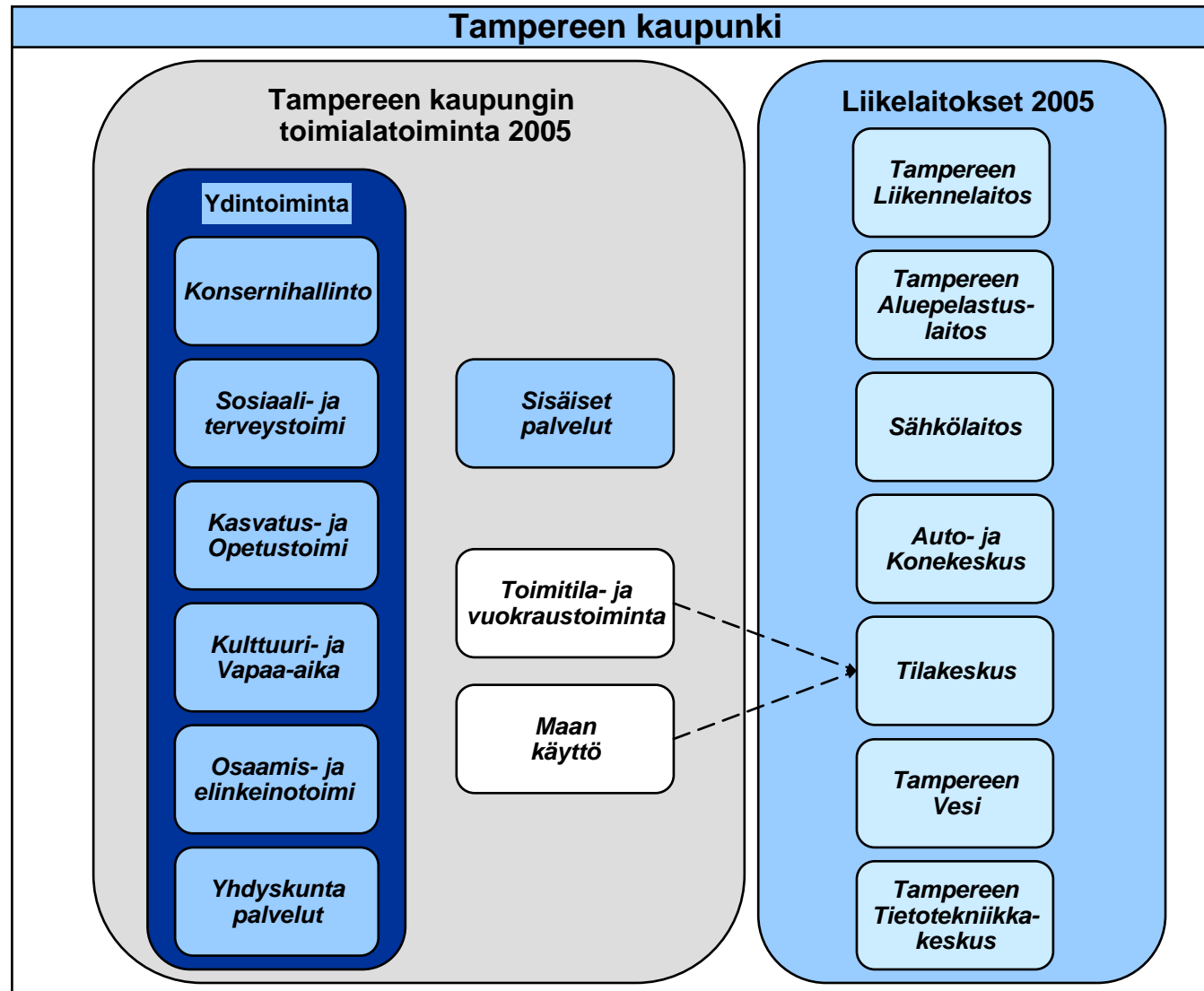
keur	2005		2004		2003		2002		2001		2005/2004
Liikevoitto	54 629	4,4%	3 762	0,3%	-6 116	-0,6%	52 334	4,8%	36 286	3,5%	50 867
<i>Korkotuotot</i>	8 946	0,7%	5 997	0,5%	6 861	0,6%	7 999	0,7%	10 793	1,0%	2 949
<i>Muut rahoitustuotot</i>	6 625	0,5%	3 192	0,3%	2 779	0,3%	2 253	0,2%	3 146	0,3%	3 433
<i>Korkokulut</i>	-5 579	-0,4%	-5 682	-0,5%	-5 577	-0,5%	-5 626	-0,5%	-5 225	-0,5%	103
<i>Muut rahoituskulut</i>	-170	0,0%	-462	0,0%	-24	0,0%	-2 728	-0,3%	-1 559	-0,2%	292
Net Financing	9 822	0,8%	3 045	0,3%	4 039	0,4%	1 898	0,2%	7 155	0,7%	6 777
<i>Arvon alentumiset</i>	0		0		0		0		0		
Netto tulos	64 451	5,1%	6 807	0,6%	-2 077	-0,2%	54 232	5,0%	43 441	4,2%	57 644
<i>Poistoeron muutos</i>	595	0,0%	580	0,0%	1 534	0,1%	975	0,1%	939	0,1%	-344
<i>Varausten muutos</i>	-1 950	-0,2%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	-1 950
<i>Rahastojen muutos</i>	-1 928	-0,2%	-2 503	-0,2%	10	0,0%	-2 128	-0,2%	-2 187	-0,2%	259
Varausten ja rahastojen muutos	-3 283	-0,3%	-1 923	-0,2%	1 544	0,1%	-1 153	-0,1%	-1 248	-0,1%	-2 035
Verot	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0
Tilikauden ylijäämä	61 168	8,2%	4 884	0,7%	-533	-0,1%	53 079	7,8%	42 193	6,6%	55 609

Nettotuloksen kehitys 2005 – *Yhteenveto Tampere*

- **Rahoitusnetto** : Rahoitustoiminta toi kaupungille nettotuloa 9,2 meur (+ 6,8 meur eli 3x). Toiminnan tulos on riippuvainen monesta eri seikasta: millä pääomarakenteella kaupunki toimii, miten paljon varoja kassassa on ollut , millainen on tytäryhtiöiden osinkopolitiikka, ja miten ulkopuoliset finanssisijoitukset realisoituvat. Rahoitusnetto on ollut Tampereella monta vuotta peräkkäin positiivinen, eli kaupungilla on sijoitustuottoja enemmän kuin korkomenoja. Rahoitustoiminnan nettotulos vastasi lähes 0,35 veroäyrin tuloja, ja sitä voidaan pitää yhtenä kasvavana rahoitusmuotona kaupungille.
 - Korkokulut olivat 5,8 meur (+0,8), johtuen pääasiassa pitkäaikaisten lainojen määrän lisääntymisestä.
 - Rahoitustuotot nousivat 15,6 meuroon (+ 6,4)
 - .
- **Varausten ja rahastojen muutokset** : Nettotulosta (64,5 meur) kertyi vuonna 2005 peräti 57,6 meur enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Nettotuloksesta *rahastoitiin* 1,9 meur. Rahastoihin on ”korvamerkitty” voittovaroja käytettäväksi ennalta määriteltyihin tarkoituksiin. Tässä analyysissä katsotaan myös poistoerojen kuuluvan omaan pääomaan kokonaisuudessaan, sillä kunnat eivät maksa veroa.
- Tilikauden voitto on kuitenkin peräisin konsernin sisäisestä, sähköverkkotoiminnan yhtiöittämisestä johtuvasta, myyntivoitosta. Myyntivoitto ei tuonut kaupungin kassaan varoja - ja kun kunnat eivät Suomessa vielä tee konsernin tuloslaskelmia, missä juuri tämän tyyppinen sisäinen myyntivoittoerä eliminoidaan - antaa nykyinen käytäntö sen kuvan, että Tampereen kaupungilla tuloskehitys oli loistava, mutta konsernitulosolla ei.

Tähän asiaan on kuitenkin tulossa tervetullut muutos - tosin vasta 2009 - kun myös isot kunnat alkavat tehdä konsernituloslaskelmia.

Tampereen kaupungin rakenne ja organisaatio vuonna 2005

Tampereen kaupungin liikelaitosten liikevaihto vuonna 2005 oli 424 meur
– *toiminnan kokonaisliikevoitto 89 meur (20,8%).*

Liikelaitokset 2005	Sähkölaitos	Liikenne- laitos	Tampereen vesi	Tampereen Al.pel.laitos	Tietotek.- keskus	Tilakeskus	Auto ja konekeskus	Yhteensä
Tulot	160 120	28 564	41 675	32 416	20 238	128 704	13 177	424 894
Menot	114 777	26 904	21 520	30 051	13 031	66 958	11 195	284 436
Toim.kate	45 343	1 660	20 155	2 365	7 207	61 746	1 982	140 458
Poistot	16 798	2 993	7 722	583	2 628	20 057	1 119	51 900
Liikevoitto	28 545	-1 333	12 433	1 782	4 579	41 689	863	88 558
	17,83 %	-4,67 %	29,83 %	5,50 %	22,63 %	32,39 %	6,55 %	20,84 %
Rahoituskulut	-8 843	-113	0	0	0	-212	-4	-9 173
Rahoitustuotot	72	0	21	0	0	0	0	93
Verot	-58	0	0	0	0	0	0	-58
Nettotulos	19 716	-1 446	12 454	1 782	4 579	41 477	859	79 420
	12,31 %	-5,06 %	29,88 %	5,50 %	22,63 %	32,23 %	6,52 %	18,69 %
Peruspääomakorvaus	-13 650	0	-10 500	0	-1 400	-21 357	-600	-47 507
Tulos	6 066	-1 446	1 954	1 782	3 179	20 120	259	31 913
	3,79 %	-5,06 %	4,69 %	5,50 %	15,71 %	15,63 %	1,97 %	7,51 %

Tampereen Kaupungin liikelaitokset sitovat toimintaansa 693 meur – *sähkö- ja kiinteistötoiminta siitä suurimman osan*

Liikelaitokset 2005	Sähkölaitos	Liikenne- laitos	Tampereen vesi	Tampereen Al.pel.laitos	Tietotek.- keskus	Tilakeskus	Auto ja konekeskus	Yhteensä
Sidottu toimintaan	142 177	15 166	78 030	-239	5 746	376 574	4 954	622 408
Sijoitukset	34	2	1 612	1	0	15 919	0	17 568
Kassa	24 967	3 242	2 838	5 090	6 978	9 028	770	52 913
Sidottu pääoma	167 178	18 410	82 480	4 852	12 724	401 521	5 724	692 889
Lainat kunnalta	64 466	1 766	0	0	0	3 294	55	69 581
Muut rahottajat	13 956	0	0	0	0	0	0	13 956
Korolliset velat	78 422	1 766	0	0	0	3 294	55	83 537
Oma pääoma	88 756	16 644	82 480	4 852	12 724	398 227	5 669	609 352
Peruspääoma	41 869	15 216	70 341	3 071	5 988	358 950	4 775	500 210
Peruspääoma korvaus %	32,60 %	0,00 %	14,93 %	0,00 %	23,38 %	5,95 %	12,57 %	9,50 %
OPO tuottovaatimus %	15,38 %	0,00 %	12,73 %	0,00 %	11,00 %	5,36 %	10,58 %	7,80 %

Kaupunki haluaa "sijoittamalleen" peruspääomalle keskimäärin 9,5 % tuoton, joka tarkoittaa että Tampereella vaaditaan OPO:lle 7,8 % tuottoa liikelaitostoiminnasta

Tampereen kaupunki 2005 - *Liikelaitokset*

- **Sähkölaitos:** Liikevaihtoa kertyi 160,1 meur, joka oli 16,9 meur vuoden 2004 tasoa alhaisempi. Tämä pääosin siitä syystä, että verkkoliiketoiminnan liikevaihto kanavoitui vuonna 2005 yhtiöitettyyn tyttäreeseen. Sähkölaitoksen toiminta on myös Tampereella hyvin kannattavaa ja liikevoittoa kertyikin 28,5 meur (17,8 %). Nettotulosta kertyi 19,7 meur josta 70 % (13,7 meur) kanavoitiin takaisin peruskuntaan peruspääomakorvauksena (" *osinkona* ") , eli 6 meur voittovaroja jätettiin laitokseen. Peruspääomakorvaus % on Tampereen sähkölaitoksessa korkea, suhteessa muiden suurkaupunkien vastaaviin : 32,6 %. Tämä vastaa 15,4% tuottovaatimusta koko omalle pääomalle, joka on samaa tasoa kuin markkinoilla toimivilla yksityisillä yrityksillä (ennen veroja , liikelaitokset eivät maksa yhteisöveroa). Sähkölaitos sitoi toimintaansa 167,2 meur, josta velkarahalla rahoitettiin 47 %, ja 53 % omalla pääomalla. Kun kassassa oli peräti 25,0 meur ja lainoja 78,4 meur , sähkölaitoksen nettovelat olivat 53,4 meur. Samalla kaupunki on antanut 64,0 meur edestä lainoja sähkölaitokselle, joka tarkoittaa, että osa lainoista oli laitoksen kassassa.
- **Tampereen Vesi:** Liikevaihtoa kertyi 41,6 meur (+ 2,3 meur). Vesilaitoksen toiminta on myös Tampereella hyvin kannattavaa ja liikevoittoa kertyi 12,4 meur (29,8 %). (Oulun vesilaitoksen kannattavuus oli Tampereen luokkaa vuonna 2005 , liikevoittomarginaali oli 28,5 % ja Espoossa liikevoittomarginaali oli 21,9 %) Nettotulosta kertyi 12,4 meur joista peräti 84 % kanavoitiin takaisin peruskuntaan peruspääomakorvauksena , eli 2 meur voittovaroja jätettiin yhtiöön. Myös peruspääomakorvaus % on Tampereen Vedessä suhteessa muiden suurkaupunkien vastaaviin korkea : 14,9 %. Tämä tarkoittaa koko omalle pääomalle 12,7 % tuottovaatimusta. Toimintaan oli sidottu 82,4 meur, jota rahoitettiin kokonaan omalla pääomalla.
- **Tilakeskus :** Liikevaihtoa 128,7 meur - ja myös kannattavaa toimintaa : liikevoitto 41,7meur (32,4 %). Tilakeskus sitoo toimintaansa yli 400 meur, jota rahoitetaan omalla pääomalla. Tilakeskuksen tuottovaatimus OPO:lle on suhteessa pääomarakenteeseen kovin vaatimaton (6,0 % ennen ja verojen jälkeen, kun liikelaitos ei maksa yhteisöveroa) - tuottovaatimus OPO:lle pitäisi olla lähempänä markkinaodotuksia ennen veroja, eli 8 -9 % . Tilakeskus teki peruspääomakorvauksenkin jälkeen 20 meur nettotulosta (= melkein kokonainen veroäyri), joka tämän päivän osinkopolitiikan mukaan jää Tilakeskuksen kassaan - ja varmasti mielletään Tilakeskuksen varoiksi. Kaupungin pitäisi kuitenkin pohtia, olisiko aiheellista imeä sieltä enemmänkin varoja, jottei Tilakeskus lähde elämään omaa elämäänsä , " omalla " tulorahoituksella.

Tampereen kaupunki 2005 - *Liikelaitokset*

- **Tietotekniikkakeskus:** Liikevaihtoa kertyi 20,2 meur (+ 0,7 meur). Toiminta on hyvin kannattavaa ja liikevoittoa kertyikin 4,5 meur (22,6 %) .Nettotulosta kertyi saman verran, koska rahoitus tapahtuu kokonaan OPO:lla. 1,4 meur kanavoitiin takaisin peruskuntaan peruspääomakorvauksena (" *osinkona* ") , eli 3,2 meur voittovaroja jätettiin laitokseen. Tietotekniikkakeskus satoi toimintaansa 12,7 meur, joten sitä siis rahoitettiin kokonaan OPO:lla. Kassassa oli 5,0 meur. OPO:lle asetettu tuottovaatimus oli 11 % (peruspääomalle 23,4 %), joka ylitettiin roimasti - faktinen tuotto oli peräti 36 %.
- Tampereen kaupungilla oli vuoden 2005 lopussa 7 liikelaitosta – liikevaihtoa niille kertyi yhteensä 425 meur josta lähes puolet oli myyntiä peruskaupungille (Tilalaitoksen vuokrat, Sähkölaitoksen energiapalvelut ja Tietokonekeskuksen atk-palvelut). Suhteessa vuoteen 2004 liikevaihtoa kertyi 22 meur vähemmän - Sähkölaitoksen liikevaihto oli 17 meur, ja Tilakeskuksen 10 meur pienempi.
- Liikelaitokset toimivat juridisesti emon sisäisinä yksikköinä, joille on allokoitu oma taserakenne ja fiktiiviset omat pääomat – nk. *peruspääomat*, joille kaupunki haluaa keskimäärin 9,5 % tuoton. Kertyneille voittovaroille ei vaadita mitään tuottoa, jolloin oman pääoman tuottovaatimus on faktisesti alhaisempi – Tampereen kohdalla kuitenkin suhteellisen korkea 7,8 %. (Vastaava luku Helsingissä on vain 4,5 %).
- Liikevoittoa kertyi 89 meur (- 6 meur vuodesta 2004) joka edusti 20,8 % liikevaihdosta (21,5 % vuonna 2004). Sähkö- ja Tilakeskus edustivat siitä 80 %. Kaupunki kerää sisäisinä *osinkoina* liikelaitoksilta peruspääomakorvausta. Vuonna 2005 liikelaitokset siirsivät 47,5 meur voittovaroistaan ydintoiminnan käyttöön, 31,9 meur jäi liikelaitoksiin (37 meur vuonna 2004).

Kun kaupungit siirtävät toimintojaan liikelaitosmalliin, on tärkeää pääomittaa ne oikein ja asettaa niille ' tarpeeksi korkeat tuottovaatimukset, etteivät laitokset lähde elämään omaa elämäänsä. Tampereella on korkeampia oman pääoman tuottovaatimuksia kuin monella muulla suurella kaupungilla, mutta etenkin Tilakeskus on pääomitettu ainoastaan omalla pääomalla, ja silti se kanavoi vain puolet voittovaroistaan emokaupunkiin.

Kaupunki sitoo rakenteestaan johtuen pääomia kolmella tasolla

Tampere 2005	Perus kunta	Rahastot	Like- laitokset	Eli- minoinnit	Tampere Kaupunki
<i>Sidottu toimintaan</i>	364 229	0	622 408		986 637
<i>Sijoitukset</i>	849 795	0	17 568	569 791	297 572
<i>Kassa</i>	13 673	55 405	52 913	0	121 991
<i>Sidottu pääoma</i>	1 227 697	55 405	692 889		1 406 199
<i>Korolliset velat</i>	188 685	0	83 537	-69 581	202 641
<i>Oma pääoma</i>	1 039 011	55 405	609 352	-500 210	1 203 558
<i>Peruspääoma</i>			500 210		

Peruskunta on sijoittanut liikelaitoksiin 500 meur peruspääomia, ja liikelaitoksilla on kaupungin sisäisiä lainoja 70 meur edestä – nämä erät eliminoidaan ja jäljelle jää itse kaupunki

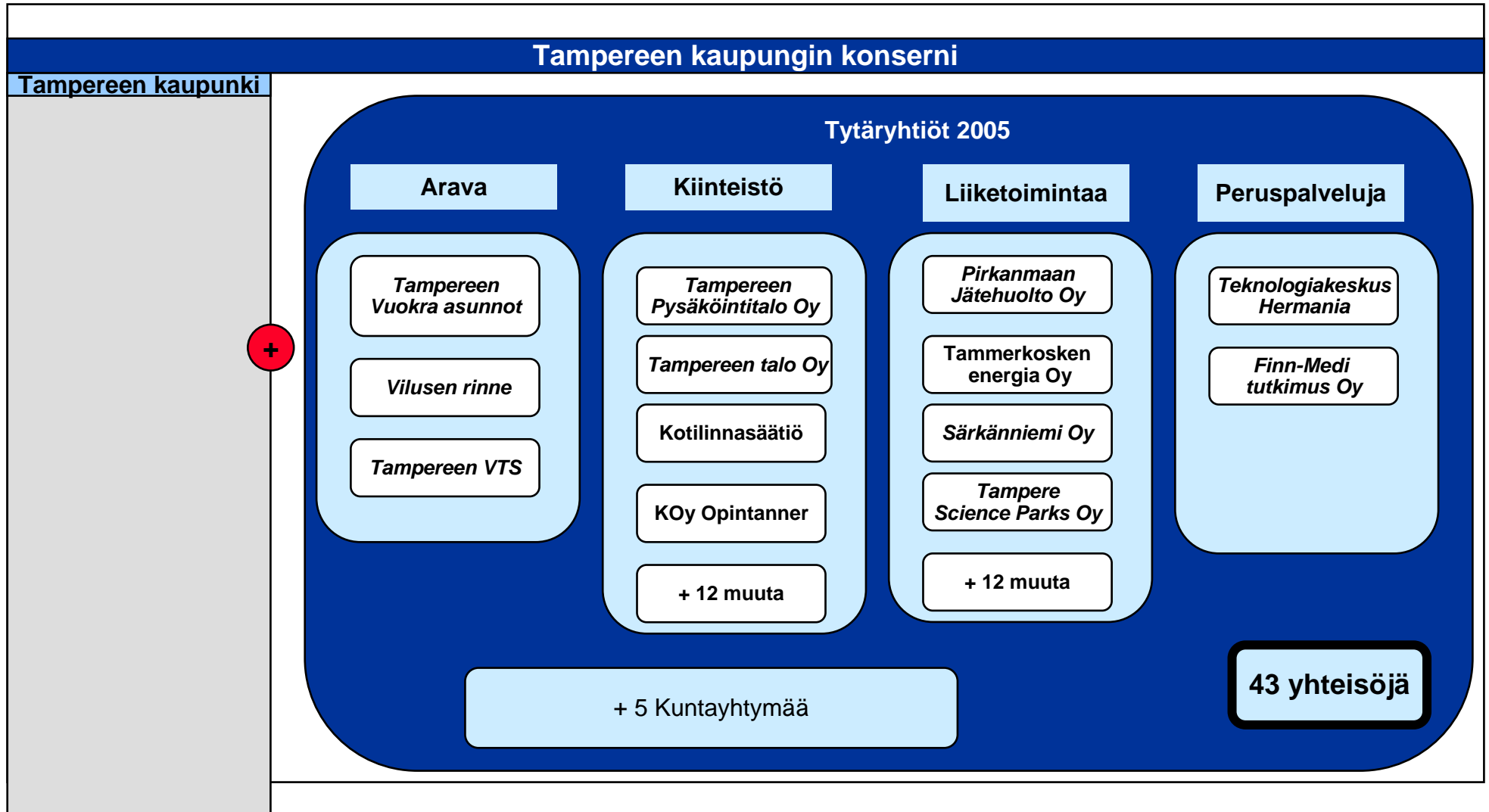
Tampereen kaupunki 2005 – *Sidottu pääoma : Peruskunta, liikelaitokset ja rahastot*

- **Peruskunta**: Kaupunki sitoo rakenteestaan johtuen pääomia kolmella tasolla: (1) peruskunta, (2) kaupunki (peruskunta + liikelaitokset + rahastot) ja viimein (3) konserni. Tilinpäätöksessä myös raportoidaan kaikki kolme taserakennetta erikseen. Peruskunnalla oli vuoden 2005 lopussa pääomia sidottuna 1 228 meur. Siitä vain 189 meur oli korollisia lainoja, loput (1 039 meur) omaa pääomaa. Kun peruskunnan kassassa oli samalla 14 meur, niin peruskunnan *nettovelkaa* oli 175 meur . Sijoituksia peruskunnalla oli taseessa peräti 850 meur, joista 570 oli kananvoitu omiin liikelaitoksiin peruspääomana (500 meur) ja sisäisinä lainoina (70 meur). Itse peruskunnan toimintaan oli sidottu 1 228 meur .
 - **Liikelaitokset** : Liikelaitoksilla oli pääomia sidottu vuoden 2005 vaihteessa yhteensä 693 meur, jota rahoitettiin pääosin siis peruskunnan sisäisillä lainoilla (70 meur), ja 609 meur omalla pääomalla. Pääomarakenne liikelaitoksissa on hyvinkin terve : 87,9 % toiminnasta rahoitettiin omalla pääomalla, ja lainatkin olivat pääosin kaupungin sisäisiä. Eli liikelaitosten liikevoitto (88,5 meur = 3,25 veroäyriä) tulee kaupungille *puhtaana käteen*, kun liikelaitokset eivät myöskään maksa yhteisöveroa. Liikelaitosten kassa oli vuoden 2004 lopussa 53 meur. Myös liikelaitosten pääoman rakenteesta voidaan nähdä, ettei kaupunki tulouta tarpeeksi varoja peruskuntaan. Omistajapoliittisesti kaupunki voisi hyvin siirtää itselleen *sisäisenä osinkona* esim. 200 meur, jolloin liikelaitokset joutuisivat ottamaan ulkopuolista lainaa ja peruskunta pystyisi maksamaan lainoja takaisin rahoittajille. Omavaraisuusaste pysyisi senkin jälkeen terveenä, ja kaupungin lainat olisi kanavoitu sen teollista toimintaa pyörittäville yksiköille.
- Rahastot** : Tampereen rahastoihin on vuosien mittaan korvamerkitty voittovaroja. Rahastoilla oli vuoden 2005 lopussa 55 meur ei-korvamerkittyjä pääomia sidottuna, ja sijoitettuna kaupungin kassaan.

Sisältö

- Tausta ja tavoitteet
- Toimintaympäristön muutokset
- Tampereen kaupunki 2001-2005
- Tampereen kaupunkikonserni - Yhteenveto

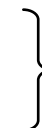
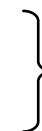
Tampereen kaupungin tytäryhtiötoiminta – *neljä laajempaa kokonaisuutta*

Tyttärien liikevaihto oli 156 meur vuonna 2005 – *konsernitason sisäisistä suhteista ei raportoida erikseen*

Tampereen kaupungin tytäryhtiöt	Arava	Kiinteistöt	Liiketoimintaa-harjoittavat	Peruspalv.	Yhteensä
Tulot	49 878	35 033	65 359	6 060	156 330
Menot	25 750	24 330	47 565	5 885	103 530
Toim.kate	24 128	10 703	17 794	175	52 800
Poistot	13 929	5 946	9 914	134	29 923
Liikevoitto	10 199	4 757	7 880	41	22 877
	20,45 %	13,58 %	12,06 %	0,68 %	14,63 %
Rahoituskulut	-8 280	-3 131	-4 091	-24	-15 526
Rahoitustuotot	0	42	169	0	211
Verot	0	-18	-1 387	-7	-1 412
Peruspääomakorvaus	0	0	0	0	0
Vähemmistöosuus	0	0	0	0	0
Nettotulos	1 919	1 650	2 571	10	6 150
	3,85 %	4,71 %	3,93 %	0,17 %	3,93 %

Sisäinen kauppa ?

Tyttäret sitovat toimintaansa yli 700 meur varoja – *rahoitus pääosin velkarahalla (n.600 meur) ; ulkopuolisia lainoja tyttärissä oli 430 meur edestä - pääosin valtion takaamia aravalainoja*

2005	Arava	Kiinteistöt	Liiketoimintaa- harjoittavat	Peruspalv.	Yhteensä
Sidottu pääoma	325 893	165 579	190 894	21 721	704 087
Korolliset velat	321 378	132 731	126 900	12 681	593 690
Oma pääoma	4 515	32 848	63 994	9 040	110 397

**Konsernin
sisäisiä lainoja**

159 941

Tampereen kaupungin tytäryhtiötoiminta - *Yhteenveto*

- Kaupungilla on neljä laajaa kokonaisuutta, jotka eivät toimi sen suorassa ohjauksessa: (1) Tampereen Vuokralosäätio, Vilusen Rinne ja Tampereen Vuokra-Asunnot Oy, jotka ovat vastuussa kaupungin sosiaalisesta asuntokannasta, (2) kaupungin suorassa omistuksessa olevat kiinteistöyhtiöt ja (3) laaja määrä erilaisia liiketoimintaa harjoittavia tytäryhtiöitä ja (4) muut peruspalveluluonteista toimintaa harjoittavat tyttäret.
- **Aravatoiminta** : Tampereen Vuokralosäätio on Tampereen kaupungin vuonna 1970 perustama yleishyödyllinen säätiö, joka vuokraa omakustannushintaan vuokra-asuntoja tamperelaisille. VTS on järjestelymuodoltaan ja toimintaperiaatteiltaan yksityisoikeudellinen, yleishyödyllinen ja omakustannusperiaatteella toimiva yhteisö. VTS:n toimintaperiaatteiden tarkoitus on yhdistää asukkaiden joustava palveleminen, taloudellinen tehokkuus ja asuntopoliittinen tavoitteellisuus. VTS toteuttaa toiminnassaan Tampereen kaupungin asunto-ohjelmassa määriteltyjä asuntopoliittisia tavoitteita omalla toimialallaan. VTS:llä on Vilusen Rinteen talot mukaan lukien omistuksessaan tai hallinnassaan yli 7000 asuntoa eri puolilla Tamperetta.

Tampereen Vuokra-asunnot Oy omistaa tai isännöi yli 3000 vuokra-asuntoa eri puolilla kaupunkia.

Tampereen sosiaalisen kiinteistötoiminnan yhteenlaskettu liikevaihto oli vuonna 2005 50 meur, ja liikevoittoa kertyi yli 10 meur (20,5 %). 8 meur käytettiin korkojen maksuun eli nettotulosta tehtiin 2 meur. Arava toiminta satoi pääomia 326 (+13) meur edestä, siitä korollisia velkoja oli 321 meur (+ 12 meur). Eli konsernin lainasalkusta yli puolet rahoitti tätä toimintaa. Kun voittoa tehdään vain 2 meur, niin varaa lyhennyksiin jää poistojen (14 meur) ja nettotuloksen verran, jos toimintaan ei investoida lisää varoja. 15 meur tasalyhennyksillä maksetaan aravalainat pois 21 vuodessa.

- **Muu kiinteistötoiminta** : Kaupungin suorassa omistuksessa olevat kiinteistöyhtiöt kuten esim. Tampere Talo, Tampereen Pysäköintitalo Oy ja tytäryhtiö Tampereen Paikoitusvaruste Oy. Liikevaihtoa kertyi 35 meur (+ 6 meur) ja toiminta oli liikevoittotasolla saatu positiiviseksi (+ 5 meur) . Korkojen jälkeen tarkastelussa oleva kiinteistöklusteri teki sekin vuonna 2005 nettotulosta 1,6 meur edestä. Klusteri satoi toimintaansa pääomia 166 meur (+32 meur), joista pääosa , 133 meur (+21 meur) , rahoitettiin velkarahalla. Omaa pääomaa oli allokoitu ainoastaan 33 meur (+ 11 meur), jolloin omavaraisuusaste jää 20 %:iin.

Tampereen kaupungin tytäryhtiötoiminta - *Yhteenveto*

- **Liiketoimintaa harjoittavat** : Tampere Science Parks Oy on erikoistunut teknologiaalähtöisen yritystoiminnan toimintaympäristöjen ja toimitilapalveluiden tuottamiseen. Tampere Science Parks omistaa, vuokraa ja rakennuttaa toimitiloja ja niihin liittyviä käyttäjäpalveluja huipputekniikan tarpeisiin. Tampere Science Parks Oy syntyi 31.10.2004, kun kolme pääosin Tampereen kaupungin omistamaa, ja alueella kiinteistöliiketoimintaa harjoittavaa, yhtiötä fuusioitiin yhteen. Hermia Tilapalvelut Oy:n, Finn-Medi Invest Oy:n ja Tampereen Teollisuuskiinteistöjen fuusiolla vahvistettiin toimintaedellytyksiä ja luotiin riittävä kriittinen massa korkean teknologian ja teollisuuden liiketoimintaympäristöjen kehittämiseksi ja rakentamiseksi Tampereen seudulla.

Tampereen Särkänniemi Oy on vuonna 1966 perustettu Tampereen kaupungin omistama osakeyhtiö. Särkänniemen Elämyspuisto muodostuu Tampereen Särkänniemi Oy:n kuudesta nähtävyydenkohteesta sekä Tampereen kaupungin hallinnoimasta Sara Hildénin taidemuseosta. Pirkanmaan Jätehuolto on perustettu 1994.

Tampereen kaupungin sähkölaitoksen sähköverkkotoiminta yhtiöitettiin 1.7.2005 alkaen. Verkko- ja urakointiliiketoimintojen omaisuuserät ja liittymismaksut siirrettiin kaupungin kokonaan omistamalle Tammerkosken Energia Oy:lle. Yksikkö teki vuonna 2005 lähes 5 meur liikevoiton – tästä johtuen tytäryhtiötoiminnan tulos on, suhteessa viime vuoteen, kehittynyt positiivisesti.

Liiketoimintaa harjoittavien tyttärien liikevaihto oli vuonna 2005 yhteensä 65 meur, ja liikevoittoa kertyi alle 8 meur (12,6 %). Toiminta sitoo 191 meur pääomia. Siitä 64 meur (33 %) on omaa pääomaa, joka vuonna 2005 antoi 4 % tuoton.

- Tytäryhtiötoiminta oli vuonna 2005 liikevaihdoltaan 156 meur, ja liikevoittoa kertyi yhteensä 23 meur (14,7%). Toimintaan oli sidottu oli 700 meur, josta suurin osa (325 meur) kaupungin sosiaaliseen asumiseen. Tyttärissä oli 594 meur korollisia velkoja, joista 160 meur oli sisäisiä ja 320 meur aravalainoja - eli tyttärien ulkoiset lainat olivat 100 meur.

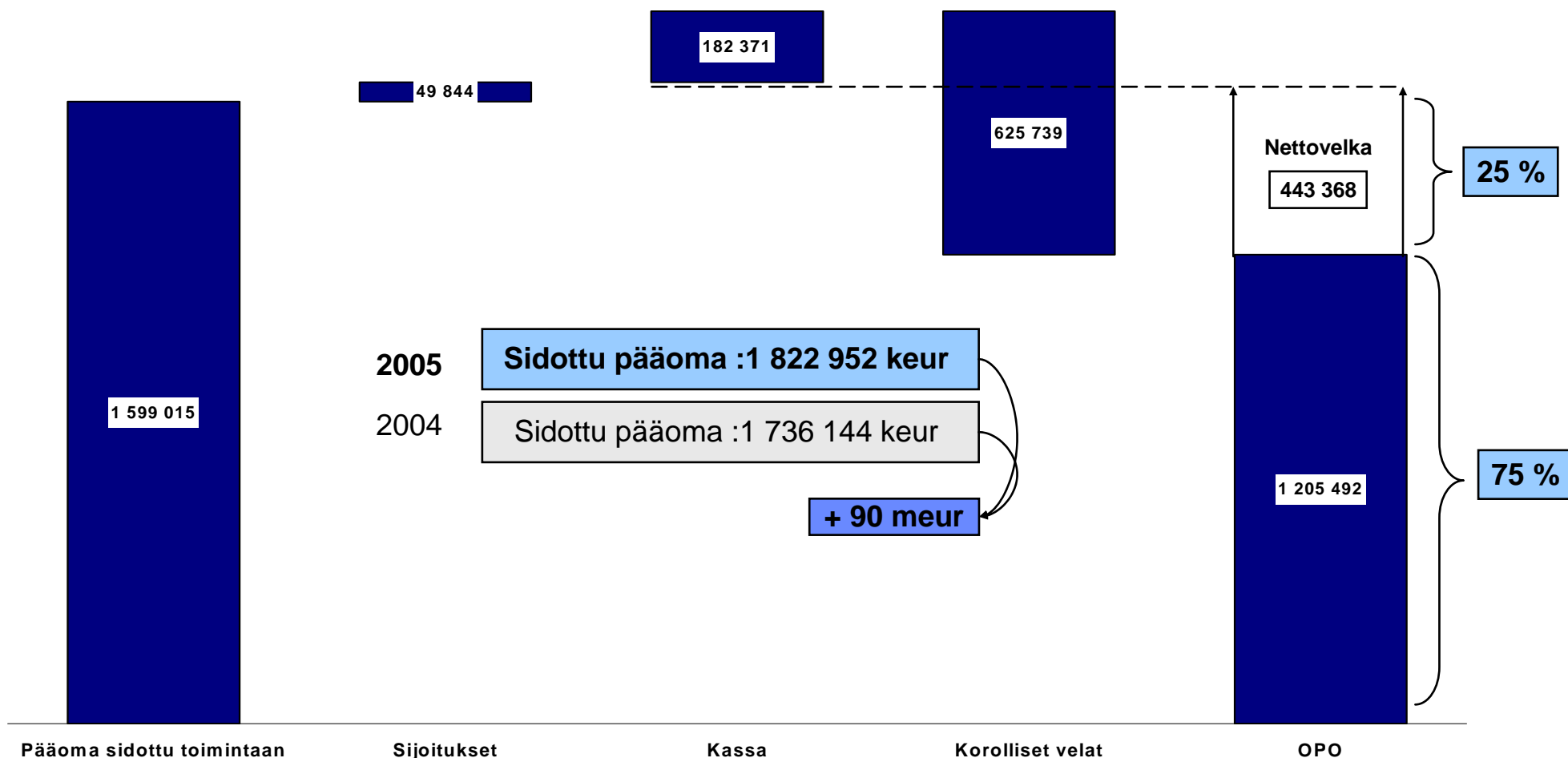
Tampereen kaupungin *konsernituloslaskelma 2005*

Tampere 2005	Perus kunta	Rahastot	Like- laitokset	Eli- minoinnit	Tampere Kaupunki	Arava toiminta	Liiketoim. harjoittavat	Kiinteistö toiminta	Peruspalv.	Eli- minoinnit	Tampere Kaupunki (konserni)
Tulot	555 705	1	424 894	-270 924	1 251 524	49 878	65 359	35 033	6 060	0	1 407 854
Menot	562 037	-1 000	284 436	270 924	1 116 397	25 750	47 565	24 330	5 885	0	1 219 927
Toim.kate	-6 332	1 001	140 458		135 127	24 128	17 794	10 703	175		187 927
Poistot	28 598	0	51 900		80 498	13 929	9 914	5 946	134		110 421
Liikevoitto	-34 930	1 001	88 558		54 629	10 199	7 880	4 757	41		77 506
	-6,29 %		20,84 %		4,36 %	20,45 %	12,06 %	13,58 %	0,68 %		5,51 %
Rahoituskulut	-5 324	0	-9 173	8 747	-5 749	-8 280	-4 091	-3 131	-24	0	-21 275
Rahoitustuotot	70 805	927	93	-56 254	15 571	0	169	42	0	0	15 782
Verot	58	0	-58		0	0	-1 387	-18	-7		-1 412
Peruspääomakorvaus			-47 507	47 507	0						
Väh.osuus + muut tyttävät						0	0	0	0		-57 762
Nettotulos	30 493	1 928	32 030		64 451	1 919	2 571	1 650	10		12 839

Kaupunki on tehnyt konsernin omaan pääomaan 57,3 meur " tuloksen oikaisut " MUTTA ei tilinpäätöksessä ole informoinut mistä erä on peräisin. Kaupunki teki 58,8 meur edestä myyntivoittoja, kun sen sähköjakeluverkostoa yhtiöitettiin. Kun kyseessä oli myyntivoitto konsernin sisällä, eliminoiduu erä konsernitason tasolla. Tästä kaupungin olisi kuitenkin hyvä informoida, ettei vaikuta siltä, että kaupunki on tehnyt 60 meur voittoa, ja konserni saman verran tappiota.

Tampereen kaupunkikonserni sitoo 1,8 mrd eur pääomia– *nettovelkaa vain 443 meur, josta 300 meur on kiinni sosiaalisessa kiinteistötoiminnassa*

31.12.2005

Tampereen kaupunki 2005 – *Sidottu pääoma , konserni*

- Kaupungin pääomia sidottu toimintaan: Vuoden 2005 lopussa 1 406 meur, kasvua 117 meur. Summa koostuu peruskunnan, liikelaitosten ja rahastojen sidotuista pääomista, joista on sisäiset erät eliminoitu.
- Sijoituksia : 50 meur (+ 5 meur). Kun kaupunkitasolla oli sijoituksia 298 meur edestä , niin kaupunki on sijoittanut tytäryhtiötoimintaansa 248 meur. Tilinpäätöksessä ei erotella tyttäriltä saatuja osinko- ja korkotuottoja. Kun kunnat eivät vielä tee konsernituloslaskelmia, ei konsernin sisäisten rahoitustuottojen/kustannusten summa ole helposti laskettavissa.
- Kassa: Konsernin likvidit varat olivat vuoden 2005 lopussa peräti 182 meur .
Kaupungin sijoitustoiminnan arvo (sijoitukset + kassavarat) oli vuoden lopussa siis 232 meur.
- Korolliset velat : Kaupungilla oli velkaa vain 626 meur edestä, eli nettovelkaa 443 meur.
- Oma pääoma : Kokonaisuudessaan 1 205 meur (+40 meur). B&MANs tilinpäätösanalyysissä omaan pääomaan lasketaan kaupungin oma pääoman lisäksi liittymismaksut ja vapaat varaukset kokonaisuudessaan, koska kaupunki ei maksa veroa. Liittymismaksut samaistetaan tässä analyysissä osuustoiminnan osuuspääomaan, joka myös lasketaan omaan pääomaan, vaikka sillä on takaisinmaksuvelvollisuus.
- Kaupunki oli yhteensä sitonut pääomia vuoden 2005 lopussa 1 823 meur (+ 90 meur). Kun kaupungilla oli nettovelkaa 443 meur edestä tarkoittaa se, että myös Tampereen kaupunki konsernitilillä on hyvin vakavarainen - 75 % koko konsernitoiminnasta (sis. Arava) rahoitetaan omalla pääomalla. Samalla tiedämme, että jotkut tase-erät on kirjattu hyvin alhaisilla arvoilla, kuten sähköverkkotoiminnan yhtiöittäminen osoitti (59 meur myyntivoitto).

Tampereen kaupunkikonsernin kassavirta – B&MANs arvio

Tampereen Kaupungin konserni

	2005
EBIT = korjattu sis.myyntivoitto (57,3 meur)	20 245
Poistot	110 421
Välittömät verot	-1 412
Brutto kassavirta	129 254
A/R muutos	9 525
Varaston muutos	1 164
A/P muutos	19 735
NWC delta	-9 046
Käyttöomaisuus investoinnit	186 660
Netto investoinnit	177 614
Vapaa kassavirta	-48 360

Vapaa kassavirta **-48 360**

Korkokulut -21 275
Korkotuotot 15 782

Rahoitusnetto **-5 493**

JVK 0
Muut lainat 0

Korollisten velkojen muutos **56 036**

Liittymismaksujen lisäys 3 447

OPO lisäys **3 447**

Rahat ja pankki saamiset 962
Rahoitus arvopaperit 5 220

Kassavarojen muutos **6 182**

Korvaus peruspääomalle 0

Osingon maksut **0**

Virhe -552

B&MANs arvion mukaan Tampereen kaupunkikonserni teki vuonna 2005, taseesta laskettuna, 186 meur edestä käyttöomaisuusinvestointeja; vastaava luku kaupunkitasolla oli 168 meur. Toisin sanoen tyttäret investoivat 20 meur toimintaansa. Oma kassavirta ei riittänyt kattamaan tehtyjä investointeja, vaan uutta lainaa jouduttiin ottamaan 56 meur.

Tampereen kaupunki 2005 – *Kassavirta , konserni (B&MANs arvio)*

- Koska kunnat eivät vielä tee konsernituloslaskelmia, on tarkan kassavirtalaskelman tekeminen haasteellista. Laitimamme ennusteen mukaan Tampereen kaupunkikonsernin investoinnit käyttöomaisuuteen olivat - taseesta laskettuna - vuonna 2005 186 meur. Kun vastaavasti poistot olivat 110 meur, kasvatti kaupunki toimintaansa 76 meur:lla , joka vastaa melkein 3 veroäyriä. Käyttöpääomia vapautettiin 9 meur edestä, eli nettoinvestoinnit vuonna 2005 olivat 178 meur.
- Vuonna 2005 toiminnasta kertyi kassavirtaa 129 meur (kun liikevoitosta poistetaan sisäinen myyntivoitto). Siitä summasta siis investoitiin takaisin toimintaan 178 meur, eli kassavirta investointien jälkeen oli 48 meur negatiivinen. Kun rahoitustoiminnan nettotulos oli myös 5 meur negatiivinen, ja liittymismaksuja kertyi 3,4 meur, oli rahoitusvaje 50 meur
- Uutta lainaa otettiin 56 meur edestä
- Kassavirta-näkökulmasta uusien korollisten lainojen ja kassavarojen rytmiä ei ole synkronoitu. Kaupunki otti siis 56 meur edestä uutta lainaa vuoden 2005 aikana, samalla kun kassavarat kasvoivat 6 meur edestä - eli periaatteessa osa uusista lainoista oli tilinpäätöshetkellä kassassa.
- Jos veroäyri olisi vuonna 2005 ollut 16 %, niin kaupunki olisi kassavirtanäkökulmasta pystynyt tekemään kaikki ylläpitoinvestoinnit (= poistot = 110 meur)
- Jos taas ½ investoinneista olisi tehty lainarahalla, tai ulkopuolisten tahojen kanssa, olisi Tampereella vuonna 2005 kassavirtamielessä riittänyt 15 % veroäyri , eli investointien suhde veroäyriin on myös Tampereella tärkeä tarkastelunäkökulma.
- Käydäänkö myös Tampereella - Oulun ja Espoon tapaan - liian herkästi *asukasomistajien* kukkarolla ?

Tampereen kaupunki – *Yhteen veto* (1 / 2)

- Tampereen *perustoiminnan* liikevoitto, -34,9 meur (tai tässä tarkastelussa tappio), on Espoon kanssa samalla -6-7 % tasolla (Espoossa -7,8 %, Vantaalla -13 % ja Helsingissä peräti -19.5 %). Sijoitus- ja liikelaitostoiminta vetävät Tampereen *kaupungin* nettotuloksen peräti 64,5 meur plussalle.
- *Sähköverkkotoiminnan yhtiöittäminen* : Tampereen kaupungin sähkölaitoksen sähköverkkotoiminta yhtiöitettiin 1.7.2005 alkaen. Verkko- ja Urakointiliiketoimintojen omaisuuserät ja liittymismaksut siirrettiin kaupungin kokonaan omistamalle Tammerkosken Energia Oy:lle, joka yhtiöitti toiminnot edelleen Tampereen Sähköverkko Oy:lle ja Tampereen Vera Oy:lle. Tilinpäätöksen tuloslaskelmassa, rahoituslaskelmassa ja taseessa *eivät* ole mukana yhtiöitettyihin toimintoihin liittyvät erät, koska kyse on erillisistä oikeushenkilöistä. Yhtiöt on yhdistelty kaupungin konsernitaseeseen, *josta on eliminoitu kaupungin ja yhtiöiden väliset erät* konsernin sisäisinä liiketapahtumina. Tämä on vuonna 2005 tarkoittanut, että kaupungin nettotulos sisälsi 57,3 meur sisäisen myyntivoiton, joka eliminoitiin konsernin tuloksesta.
- Tilanteessa, missä kaupungit ovat organisoineet toimintojaan hyvin eri tavoin, ovat yhtäältä *nettotulos konsernitason*, ja toisaalta *nettovarallisuus/asukas* esimerkkejä mittareista, joilla voidaan eliminoida osa vertailukelpoisuusongelmista. Toki jää vielä tukku muitakin vertailukelpoisia mittareita, kuten esim. käyttöomaisuuden kirjanpito- vs. markkina-arvot.
- Tampereen konsernitason poistot olivat tarkastelussa 110 meur. Samalla kun todellinen nettotulos on konsernissa 13 meur, tarkoittaa tämä kassavirtamielessä sitä, että kaupunki pystyy konsernitason 110+13 = 123 meur ylläpitoinvestointeihin. Jos investoinnit ovat poistoja suuremmat (erotus 77 meur vuonna 2005) niin kaupungin on joko rahoitettava näitä omalla tulorahoituksellaan tai otettava uutta lainaa. Vuonna 2005 kaupunkikonserni ottikin 56 meur uutta lainaa ja pystyi rahoittamaan loput omalla kassavirrallaan.
- Kasvuinvestoinnit (Investoinnit – Poistot) olivat siis Tampereella 68 meur. Kun 1 kunnallisveroprosentti toi kaupungin kassaan 27,5 meur, niin 15,50 % veroprosentti olisi riittänyt rahoittamaan toiminnan ja ylläpitoinvestoinnit.
- Tilaaja-tuottajamalli antaa myös kaupungille työkalun ohjata investointeja ulkopuolisille tuottajille, ja jakaa erilaisia riskejä useamman tahon kanssa. Kaupunki luonnollisesti joutuu maksamaan näistä palveluista riskipreemion, jonka hintaa arvioidessa kaupungissa pitää pohtia, onko sillä tarpeeksi omaa osaamista kaikkien riskien kantamiseen.

Tampereen kaupunki – *Yhteenveto (2 / 2)*

- Yrity maailmassa yksi tie toiminnan uudistamiseksi vastaamaan paremmin sisäisiä ja ulkoisia haasteita on muuttaa organisaatiota ja sen toimintamallia. Pormestari-, sekä tilaaja-tuottajamalliin siirtyminen on Tampereen askel tähän suuntaan.
- Yrity maailmassa kuitenkin johtaviin tehtäviin valitaan yleensä pätevin ja tilanteeseen sopivin johtaja. Tampereella oletetaan, ja toivotaan, että nämä henkilöt löytyvät valtuuston keskuudesta.
- Tilaaja-tuottajamalli on askel oikeaan suuntaan, mutta tilaajien mandaatin täytyy ulottua palvelujen ostoon myös kaupungin oman tuotanto-organisaation ulkopuolelta. Jos näin ei ole, taantuu tilaaja-tuottajamalli pelkäsi kunnan sisäiseksi hinnoittelumekanismiksi.
- Tampere, Turku ja Helsinki – Suomen vanhat suuret kaupungit – ovat kehittyneet aikojen saatossa toisiaan muistuttavalla tavalla. Ne ovat vuosien mittaan asukkaitaan verottamalla keränneet mittavia omia pääomia. Yhdessä näistä kaupungeista ei asunto- ja tonttipolitiikka ole kyennyt vastaamaan työssä käyvien lapsiperheiden asuntojen kysyntään, ja kaupungit menettävät näin työikäistä ja nuorta väestöä lähikuntiin. Vanhempaa väestöä jää asumaan keskustaan, tai muuttaa ulkopuolelta näihin kaupunkeihin, mikä vääristää demografiaa entisestään.
- Talouden toimialarakenne näissä kolmessa kaupungissa on osin vielä perinteisen ja hiljaksen taantuvan raskaan teollisuuden leimaamaa. Palveluihin, kauppaan ja logistiikkaan nojaavan toiminnan kehitys on suuntautunut lähikaupunkeihin. Lähikunnat ovat kehittäneet omia ”liikeideoitaan” omista lähtökohdistaan, eikä kuntaliitos ”vanhan suuren kaupungin” kanssa ole niiden näkökulmasta useinkaan kovin houkutteleva.
- Paikallisten kuntaliitoshankkeiden ajamisen sijaan myös valtion tulisi edistää hankkeita, joissa samankaltaisissa tilanteissa olevat kaupungit, sijainnista riippumatta, pyrkisivät yhdistämään voimavaransa ja rakentamaan yhteisiä toimintamalleja – kukin luonnollisesti ratkaisuja omiin tarpeisiinsa räätälöiden.
- Tampereen *asukasomistajan* nettovarallisuus (kaupunkikonsernin koko oma pääoma /asukas) vuoden vaihteessa 2005 oli 5 900 eur (+ 152 eur). Myös Tampere on, kuten monet muutkin suuret kaupungit, mainettaan vauraampi. Kaupunkien käyttämät kirjanpitoarvot taseessa eivät aina kuvaa taseen todellista arvoa. Esim. kaupunki on sisäisesti sijoittanut 42 meur energialaitoksen peruspääomaan, mutta sen markkina-arvo on lähes 650 MEUR. Jos energiatoiminta arvostettaisiin markkinahintaan, olisi asukasomistajan nettovarallisuus 3 000 eur korkeampi – Oulun tasolla.

LIITE

Edellisten tilikausien vertailukelpoisuus

Edellisten tilikausien vertailukelpoisuus

- **Verkko- ja urakointiliiketoimintojen pysyviin vastaaviin kuuluvan omaisuuden luovutus Tammerkosken Energia Oy:lle tapahtui käyvän arvon mukaisesti, jolloin satunnaisiin eriin kirjattavaa myyntivoittoa syntyi 58,8 milj. euroa.**
- **Rahoituslaskelman ryhmässä tulo-rahoitus myyntivoiton vaikutus on kumottu tulo-rahoituksen korjauserissä (ilman myyntivoittoa korjauserät olisivat olleet 8,7 milj. euroa). Luovutus vaikutti rahoituslaskelman kohtaan käyttöomaisuuden myyntitulot 122,0 milj. eurolla. Ilman omaisuuden siirtoa käyttöomaisuuden myyntitulot olisivat olleet 12,8 milj. euroa. Yhtiö rahoitti omaisuuden luovutuksesta 23,0 milj. euroa osakepääoman korotuksella, joka on esitetty rahoituslaskelman kohdassa käyttöomaisuusinvestoinnit. Ilman osakepääoman lisäystä kaupungin investoinnit olisivat olleet 119,4 milj. euroa.**
- **Rahoitustoiminnan kassavirtaan vaikuttaa merkittävästi se, että Tammerkosken Energia Oy rahoitti omaisuuden siirrosta 95,0 milj. euroa kaupungilta saadulla lainalla. Ilman yhtiölle annettua lainaa kaupungin antolainasaamisten lisäykset olisivat olleet 3,4 milj. euroa. Liittymismaksupääoman 7,9 milj. euron siirto yhtiölle on esitetty korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen vähennyksenä (ilman siirtoa vähennys olisi 2,4 milj. euroa).**
- **Taseen omaisuus- ja velkaeristä yhtiölle siirtyi kiinteistä rakenteista ja laitteista 63,2 milj. euroa, vaihto omaisuudesta 0,7 milj. euroa, rahoista ja pankkisaamisista 3,2 milj. euroa sekä liittymismaksuista ja muista veloista 7,9 milj. euroa.**
- **Toisaalta siirron myötä taseessa lisääntyivät osakkeet ja osuudet 23,0 milj. euroa, sijoitusten muut lainasaamiset 95,0 milj. euroa sekä tilikauden ylijäämä 58,8 milj. euroa.**